

Θανάσης Αγνίδης

1889 - 1984

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το 1919 καθηγητής Χάκον Ανδρέας Οικονόμου επικοινωνεί μέσω των αρχείων ΑΣΚΙ με τον γιο μου και του παραδίδει πάνω από χίλιες ψηφιοποιημένες επιστολές από και προς τον Αθανάσιο Αγκνίδη αλληλογραφία με έλληνες πολιτικούς όπως ο Βενιζέλος, Δραγούμης, Τσουδερός,, ο Γεώργιος ο Β. ξένους πολιτικούς προερχόμενες από τα αρχεία του ΟΗΕ, Της Γενναδίου Σχολής, το προσωπικό αρχείο Βενιζέλου, αρχείο Δοξιάδη, του Υπουργείου εξωτερικών, της Τράπεζας της Ελλάδος.

Επειδή πολλές από τις επιστολές είναι γραμμένες με μελάνι σε συγκολλητική γραφή και σε βαρύτητα αρχαίζουσα μου ζητήθηκε να βοηθήσω στην μεταγραφή των επιστολών στα νέα ελληνικά πριν μεταφραστούν αγγλικά.

Η εκ του σύνεγγυς επαφή για τρία περίπου χρόνια με τις επιστολές απέδειξε πως το χαρτί είναι καλός αγωγός των σκέψεων, των συναισθημάτων, του ψυχισμού του συντάκτη τους γιατί αναπτύχθηκε μια μεταφυσική εκλεκτική συγγένεια με τον αείμνηστο Αγκνίδη ο οποίος έχει γεννηθεί την ίδια χρονιά με τον πάππου μου.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η μετάβαση από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο στην μετέπειτα περίοδο της εύθραυστης και αποσπασματικής ειρήνης σε πολλές περιοχές ακολουθεί θεωρείται συνήθως ως μια περίοδος ορόσημο στη σύγχρονη ιστορία.

Μέσα στους πρώτους έξι μήνες του 1919, οι δυνάμεις που θεωρούνται ειρηνοποιητικές συγκεντρώθηκαν στο Παρίσι για τη Διάσκεψη Ειρήνης όπου εκπόνησαν και στη ασυνέχεια δεσμεύτηκαν σε μια εξ ολοκλήρου νέα πολιτική αρχιτεκτονική για τον κόσμο.

Για να επιταχυνθεί και να διατηρηθεί αυτή τη νέα τάξη πραγμάτων, η Διάσκεψη Ειρήνης του Παρισιού δημιουργήθηκε η **Κοινωνία των Εθνών, τον πρώτο οργανισμό παγκόσμιος διακυβέρνησης.**

Η έννοια της αυτοδιάθεση έγινε η έννοια μέσω της οποίας τα εθνικιστικά και τα ανταποικιακά κινήματα μπορούσαν να ελπίζουν σε διεθνή αναγνώριση του δικαίου τη εθνικής τους απελευθέρωσης, της αυτοκυριαρχίας/αυτοδιοίκησης και κυρίως το δίκαιο της εθνικής του υπόστασης.

Η έννοια του έθνους-κράτους πυροδότησε μια παρατεταμένη, και ανελέητη ώθηση για το τέλος της επίσημης αποικιοκρατίας και εν πολλοίς για την κατάρρευση των αυτοκρατοριών διαμορφώνοντας εντελώς διαφορετικά τις κρατικές υποστάσεις (έθνη-κράτη) στο υπόλοιπο του εικοστού αιώνα.

Έτσι το 1919, ένα από τα πιο κρίσιμα καθήκοντα της ΚΤΕ ήταν η αναμόρφωση των περιοχών που καλύπτονται από τις αποσυντιθέμενες Οθωμανική, Αψβουργική, Γερμανική και Ρωσική αυτοκρατορίες.

Τα παλιά αυτοκρατορικά εδάφη, και ίσως ιδιαίτερα οι περιοχές που περικλείει την Οθωμανική Αυτοκρατορία, έγιναν ένα τεράστιο και άμεσο πεδίο δοκιμών όπου συγκρούονταν τα αυτοκρατορικά σχέδια των μεγάλων δυνάμεων με τις ανταγωνιστικές αλυτρωτικές και εθνο-εθνικιστικές φιλοδοξίες των εθνών και των λαών της κάθε περιοχής.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΘΑΝΑΣΗ ΑΓΝΙΔΗ

Ο Θανάσης Αγνίδης γεννήθηκε στις 31 Ιανουαρίου του 1889 στη Νίγδη της Καππαδοκίας. Παιδί μιας πολυμελούς της ελληνορθόδοξης εύπορης οικογένειας, μέλους της μεγαλοαστικής τάξης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ο πατέρας του ήταν ιδιοκτήτης ορυχείων στο όρος του Ταύρου.

Στη δεκαετία του 1890 και στις αρχές του 1900, ο Θανάσης Αγνίδης έλαβε την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευσή του σε τρία διαφορετικά χριστιανικά ιδρύματα που ευρίσκονταν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία: έναν Ελληνορθόδοξο, έναν Γαλλοκαθολικό και έναν Αμερικανό Προτεσταντικό. Την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση την έλαβε στην Μεγάλη του Γένους Πατριαρχική Σχολή και στο Γαλλικό Καθολικό Κολλέγιο του St Joseph στο Καντίκιου. Στη συνέχεια πήρε το Αμερικανικό πτυχίο Bachelor of Arts από το Αμερικανικό Anatolia College στην πόλη Μερτζιφούντα της Μαύρης Θάλασσας.

Έμαθε άπταιστα γαλλικά και αγγλικά, αρίστευσε στα μαθηματικά, την ιστορία, την ρητορική και την φιλοσοφία και – κυρίως – αρίστευσε στη μουσική Θεωρία και στην εκμάθηση πιάνου, Όλα αυτά τα προσόντα αποτέλεσαν το διαβατήριό του για την είσοδο στα ανώτερα στρώματα της ευρωπαϊκής κοινωνίας.

Η εκπαίδευση που έλαβε από αυτά τα τρία ιδρύματα του καλλιέργησαν την επαφή του με την **οικουμενική σκέψη**. Ιδιαίτερα στο Αμερικανικό Κολλέγιο Ανατόλια (στη Μερτζιφούντα δίπλα στη Μαύρη Θάλασσα), όπου οι μαθητές διδάσκοντο το καθήκον να εργαστούν για την ένωση των λαών του κόσμου – για την ένωση μεταξύ των διαφορετικών πολιτισμών και θρησκειών – πάντα με πίστη στο Θεό, και για το καλό της ανθρωπότητας. Βασικές αξίες του αμερικανού προέδρου Γουίλσον.

Αυτό το παράξενο μείγμα θρησκευτικών και γλωσσικών εμπειριών, και οι άριστοι βαθμοί του στην καλλιγραφία, την αριθμητική, τη γεωγραφία και άλλους κλάδους, του επέτρεψαν να ελπίζει πως θα γίνει δεκτός για νομικές σπουδές στην Κωνσταντινούπολη.

Καθώς η Οθωμανική Αυτοκρατορία περνούσε από βαθιές μεταρρυθμίσεις (τα λεγόμενα Τανζιμάτ) δίνοντας περισσότερα δικαιώματα στις θρησκευτικές ομάδες – εκσυγχρονίζοντας παράλληλα την κρατική διοίκηση και το εκπαιδευτικό σύστημα – και καθώς οι παράκτιες πόλεις της αυτοκρατορίας συνδέονταν όλο και περισσότερο με τις παγκόσμιες αγορές, – εξαιτίας του πολιτικού σχεδιασμού του οθωμανικού κράτους και της καλπάζουσας οικονομικής παγκοσμιοποίησης – οι χριστιανικοί πληθυσμοί της περιοχής της Καππαδοκίας, στην καρδιά των πεδιάδων της Ανατολίας, μετακινήθηκαν προς τις ακτές της Μεσογείου.

Έτσι ο νεαρός Θανάσης βρέθηκε να ζει με μια μεγάλη φιλική οικογένεια της Κωνσταντινούπολης και, με τους άριστους βαθμούς του από την Ecole Impériale de Droit de Constantinople όπου ολοκλήρωσε τις σπουδές του το 1918 παίρνοντας το Διδακτορικό του τίτλο με τιμητική διάκριση.

Τα χρόνια των σπουδών του εργάστηκε στη σχολή του Sir Pdwinn Pears, Επικεφαλής του Διεθνούς Γραφείου της Κωνσταντινούπολης. Επιπλέον λόγω των ιδιαίτερων γλωσσικών του δεξιοτήτων και των στενών δεσμών του με τα τρία ξένα χριστιανικά σχολεία και το διπλωματικό σώμα της Κωνσταντινούπολης, ο Θανάσης ήρθε σε επαφή με την κοινότητα των Βρετανών και των Γάλλων expatriots/αποδήμων και άρχισε να διδάσκει τους νέο-αφιχθέντες διπλωμάτες τουρκικά και Ελληνικά. Ένας από τους «μαθητές» του ήταν ο νεαρός **Βρετανός διπλωμάτης Χάρολντ Νίκολσον**.

Τη δεκαετία του 1910, όπως πολλοί Ορθόδοξοι Έλληνες, και, ο Θανάσης κάποια στιγμή εγκατέλειψε την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Προερχόμενος από μια σχετικά ευκατάστατη και πολυμελή οικογένεια της Καππαδοκίας, είχε και την οικονομική δυνατότητα και την κοινωνική δικτύωση που του εξασφάλιζαν μια σχετικά απρόσκοπτη ταξιδιωτική κινητικότητα.

Μαζί με τα δύο αδέρφια του, τον Ηλία-Έλι και τον Νικόλα, ο Θανάσης έφυγε για το Βέλγιο, όπου φιλοξενήθηκαν από την αδελφή του πατέρα τους που ήταν παντρεμένη με μέλος μιας άλλης επιφανούς οικογένειας της Νίγδης, της οικογένειας Κεστεκίδη¹ – που διατηρούσε την γνωστή σοκολατοποιία **Λεωνίδα**.

Οι αδελφοί του Ηλίας - Έλι και Νικόλας έφυγαν για τις Ηνωμένες Πολιτείες, για να κατακτήσουν πολύ επιτυχημένες καριέρες :

¹ Ο Λεωνίδας Κεστεκίδης γεννήθηκε στη Νίγδη, στην Καππαδοκία, το 1876. Τα πρώτα χρόνια της ζωής του φέρεται ότι έζησε ορισμένο διάστημα στην Κωνσταντινούπολη, στη συνέχεια βρέθηκε στην Ελλάδα και τελικά πήγε στην Ιταλία όπου ασχολήθηκε με το εμπόριο κρασιού. Από το 1893 μέχρι το 1898 έζησε στη Νέα Υόρκη όπου δούλεψε ως ζαχαροπλάστης. Το 1898 εγκαταστάθηκε στο Παρίσι όπου έζησε μια δεκαετία. Συμμετείχε στη Παγκόσμια Έκθεση, στις Βρυξέλλες, το 1910, όπου η σοκολατοποιία του βραβεύτηκε με το χάλκινο μετάλλιο.[3] και τρία χρόνια αργότερα στη Παγκόσμια Έκθεση, στη Γάνδη. Το 1913 ίδρυσε τη σοκολατοποιία Λεωνίδα, στις Βρυξέλλες.

Ο Έλι ως μηχανολόγος-μηχανικός και σχεδιαστής νέων μηχανικών εφευρέσεων και ο Νίκολας ως καθηγητής Ισλαμικής Οικονομίας και Νομικής στο Πανεπιστήμιο Columbia.

Ο Θανάσης, εν τω μεταξύ, το 1911 εγκαταστάθηκε στο Παρίσι, για να ξαναπάρει το πτυχίο της Νομικής στα γαλλικά αυτήν τη φορά από την Σορβόνη. Επίσης τελειοποίησε την εκμάθηση μουσικών οργάνων, (πιάνο και βιολί).

Υπήρξε στενός φίλος του διακεκριμένου μαέστρου και συνθέτη Πέτρος Πετρίδης (1892-1977), ο οποίος επίσης είχε γεννηθεί στη Νίγη της Καππαδοκίας το 1892.

Ο Θανάσης Αγκνίδης έγραψε αρκετές μουσικές κριτικές για κονσέρτα σοβαρής μουσικής. Χρησιμοποιούσε τις κριτικές του για να καταθέσει δημόσια την επιθυμία του για μια Ελλάδα που επανασυνδέεται με τις αρχαίες «εθνικές» της ρίζες, στραμμένη προς τη Δύση και για μια νέα παγκόσμια τάξη πραγμάτων χωρίς (οθωμανική) αυτοκρατορική κηδεμονία, αντιθέτως για μια ειρηνική συνύπαρξη μιας αδελφότητας σαφώς οριοθετημένων εθνικών κρατών.

Η δημοσιοποίηση των καλλιτεχνικών του στοχασμών σύντομα τράβηξαν την προσοχή του φιλελεύθερου Έλληνα πολιτικού Ελευθέριου Βενιζέλου, που ήταν στο Παρίσι εκείνη την εποχή.

Ο Βενιζέλος ήταν ο κύριος αρχιτέκτονας της ελληνικής εισόδου στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, στο πλευρό της Αντάντ, και της σχεδόν-υλοποίησης της «Μεγάλης Ιδέας» – το μεγαλόπνοο σχέδιό του για μια Μεγάλη Ελλάδα, που θα συμπεριλάμβανε και μεγάλα τμήματα της Μικράς Ασίας.

Κάποια στιγμή το 1915/16, ο Βενιζέλος κάλεσε τον Αγκνίδη σε συνάντηση, με το πρόσχημα ότι ήθελε να συζητήσει ένα άρθρο που είχε γράψει ο Αγκνίδης με τίτλο «Η ελληνική τέχνη».

Το περιεχόμενο του άρθρου πρέπει να έπεισε τον Βενιζέλο ότι ο Αγκνίδης ήταν σωστόν –κατά την γνώμη του– ιδεολογικών πεποιθήσεων και έτσι προχώρησε στην πρόσληψη στρατολόγησε του νεαρού Καππαδόκη στην προσωπική του ακολουθία διπλωματικών υπαλλήλων. παρόλο που ο Αγκνίδης δεν είχε ακόμη ελληνική υπηκοότητα και δεν επρόκειτο τελικά να αποκτήσει τη νέα του υπηκοότητα πριν από το 1924.

Κατέχοντας πολλές από τις δεξιότητες που απαιτούνται για το διπλωματικό σώμα το 1917 προσκλήθηκε από την Ελληνική Κυβέρνηση να αναλάβει την διεύθυνση του Γραφείου Τύπου της Ελληνικής Αντιπροσωπείας στο Λονδίνο επί της θητείας του πρέσβη Κακλαμάνου, ο οποίος του εμπιστεύτηκε μέρος της διπλωματικής αλληλογραφίας του.

Συγκεκριμένα, κατέγραφε τις βρετανικές και αμερικανικές απόψεις για τις εδαφικές διεκδικήσεις της Ελλάδας μετά από μια **(πιθανή)** συμμαχική νίκη. Ο Αγκνίδης, με άλλα λόγια, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στα σχέδια του Βενιζέλου να κερδίσει την υποστήριξη των συμμάχων για μια «Μεγάλη Ελλάδα».

Κατά μία έννοια λοιπόν ο Αγκνίδης είναι η ενσάρκωση της συστημικής αλλαγής που ακολούθησε τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ένας άνθρωπος, που σε αυτήν την στιγμή ορόσημο στην ιστορία άφησε πίσω του το Οθωμανικό του παρελθόν του και αγκάλιασε –με αποφασιστικότητα και ζήλο– τον αναδυόμενο κόσμο του μέλλοντος, τον κόσμο των εθνικών κρατών. Ενώ ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος μετέτρεψε τον Αγκνίδη σε διεθνιστή και ζηλωτή της *ιδέας της πατρίδας*, ήταν το Οθωμανικό παρελθόν που τον έφερε στη ΚΤΕ και συνέχισε να επηρεάζει τις διπλωματικές του προσπάθειες μέχρι τη συνταξιοδότησή του.

Συνέγραφε κριτικές και άρθρα για τη σύγχρονη τέχνη, ιδιαίτερα για το περιοδικό στο *Μιούζικαλ Τάιμς*.

Το περιοδικό αυτοχαρακτηριζόταν ως υπερασπιστής της «Μεγάλης Ελλάδας». Οι συντάκτες, και οι περισσότεροι από τους συντελεστές του, ήταν Έλληνες της Κωνσταντινούπολης στο Παρίσι και το Λονδίνο που, κατά τη διάρκεια του πόλεμου, είχαν μεταλλάξει μια παλαιότερη πίστη στον ελληνισμό εντός της οθωμανικής αυτοκρατορίας με τον ελληνισμό μέσα από ένα διευρυμένο αλλά οριοθετημένο ελληνικό εθνικό κράτος.

Σε σύγκριση με πολλούς άλλους συνεργάτες του περιοδικού, ο Αγκνίδης κρατούσε ένα διαφορετικό νηφάλιο τόνο. Προσεκτικά, και συχνά παραφράζοντας άλλους αρθρογράφους, δημοσιοποιούσε την γνώμη του για τεκταινόμενα. Τα κομμάτια του ήταν πικοίλης ύλης, από έρευνες δημοσιευμένες στον βρετανικό τύπο, περιλήψεις διαλέξεων ή συνεντεύξεις πολιτικών και ακαδημαϊκών ή την προσωπική του άποψη για βιβλία, κονσέρτα και θεατρικές παραστάσεις.

Επίσης ο Αγκνίδης σταχυολογούσε δηλώσεις, δημοσιεύσεις και ενέργειες που αφορούσαν τις περιοχές των Βαλκανίων και της Μικράς Ασίας που θα μπορούσαν να δρουν υπονομευτικά για το μέλλον της Μεγάλης Ελλάδας. Για παράδειγμα, ο Αγκνίδης αναπαρήγαγε ένα απόσπασμα από την ομιλία του Βρετανού υπουργού Εξωτερικών Άρθουρ Τζέιμς Μπάλφουρ, στην οποία ο υπουργός προειδοποίησε ότι Αρμένιοι και Έλληνες σφαγιάζονταν και εκτοπίζονταν από τους Τούρκους σε μια προσπάθεια αλλαγής της εθνοτικής σύνθεσης των εδαφών της Τουρκίας. Το διπλωματικό ρεπορτάζ του Αγκνίδη συμπληρωνόταν με έρευνες στα πολιτιστικά στα οποία γίνεται πιο εμφανής η δική του αναλυτική φωνή. Μεταξύ άλλων, ο Αγκνίδης έγραφε τακτικά στο περιοδικό *La Méditerranée Orientale*, που εκδίδονταν από μια ομάδα Κωνσταντινοπολιτών με έδρα το Παρίσι και το Λονδίνο. Εδώ, ο Αγκνίδης άρχισε να χρησιμοποιεί όρους όπως «εθνική αυτοδιάθεση», «πολιτιστικό δικαίωμα» και «προστασία της μειονότητας». μελέτησε νέα επιστημονικά συγκράματα για την εθνότητα, τη γεωγραφία και το

εθνικό κράτος. Άρχισε να επενδύει τα επιχειρήματά του με μια ρητορική σαφώς επηρεασμένη από τις ιδέες του πρόεδρου Wilson για μια νέα διεθνή τάξη πραγμάτων ειρηνικών και φιλελεύθερων εθνών.

Ο Αγκνίδης παραιτήθηκε από την Διπλωματική Αντιπροσωπεία με την λήξη του πολέμου, αν και οι πληροφορίες που υπάρχουν δεν είναι ασαφείς, κατά πάσα πιθανότητα δεν τα πήγε καλά με τους ανωτέρους του.

Έτσι στο τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, ο Αγκνίδης βρέθηκε άνεργος, διχασμένος ανάμεσα σε μια σχετικά επιτυχημένη καριέρα ως κριτικός κλασικής μουσικής. συνεχίζει κάποιες σπουδές στη νομική επιστήμη• και συνεχίζει να διεκδικεί μια θέση στο διπλωματικό επάγγελμα.

Μια παράξενη συνάντηση όμως έρχεται να κρίνει την πορεία του στο διπλωματικό κόσμο: ο πρώην μαθητής του στην Κωνσταντινούπολη και ο γνωστός του από την εποχή του Λονδίνου, Χάρολντ Νίκολσον, βρισκόταν στο Παρίσι ως μέρος των Βρετανικής αντιπροσωπείας στη Διάσκεψη Ειρήνης. Συγκεκριμένα εργαζόταν για την εξυπηρέτηση των ελληνικών εδαφικών διεκδικήσεων και για την εφαρμογή των βρετανικών προτάσεων σχετικά τα εδάφη της ηττημένης Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Όπως ήταν φυσικό, βρισκόταν σε στενή επαφή με τον που θα παρουσίαζε τις ελληνικές διεκδικήσεις ενώπιον της Διάσκεψη Ειρήνης; Ο Βενιζέλος ήταν ακριβώς ο ίδιος ο άνθρωπος που προσωπικά είχε στρατολογήσει τον Αγκνίδη στο ξένη υπηρεσία λίγα χρόνια νωρίτερα, την εποχή ακριβώς που ο Βενιζέλος πολεμούσε να φέρει δυναμικά την Ελλάδα στον πόλεμο στο πλευρό των Βρετανών και των δυνάμεων της Αντάντ.

Θρησκευτικά/χριστιανικά δίκτυα, βρετανικά και ελληνικά διπλωματικά δίκτυα έφεραν τον Αγκνίδη στη Διάσκεψη Ειρήνης του Παρισιού και έτσι ήρθαν ξανά κοντά ο Χάρολντ Νίκολσον και ο Αγκνίδης.

Το Παρίσι την άνοιξη και το καλοκαίρι του 1919 διέθετε μια πρωτοφανή δεξαμενή ταλαντούχων ανδρών και γυναικών, ο Ντράμοντ περίμενε στρατηγικά μέχρι να ολοκληρωθεί η Διάσκεψη Ειρήνης και εκμεταλλεύτηκε αυτή τη μεγάλη στιγμή εισροή για να στρατολογήσει μια μικρή ομάδα υπαλλήλων που θα διαμορφώσουν βαθιά τον θεσμό της ΚΤΕ.

Ο Αγκνίδης είχε εκμυστηρευτεί στον Nicolson ότι έβγαζε πολύ για κάποιο είδος επαγγελματικής αποκατάστασης, ο Nicolson:—ο ίδιος είχε προσληφθεί πρόσφατα στη Γραμματεία— έγραψε μια επιστολή στον Drummond

«Θέλω να σας συστήσω έναν νεαρό Έλληνα που θα ήταν, πιστεύω, εξαιρετικά πολύτιμος στη Διεθνή Γραμματεία (...) Τον γνωρίζω τα τελευταία έξι χρόνια καθώς μου έδινε μαθήματα τουρκικών στην Κωνσταντινούπολη. (...) Μπορώ να εγγυηθώ ότι είναι ακριβώς το είδος του

ανθρώπου που θα θέλατε, και νομίζω ότι θα ήταν πολύ κρίμα αν αποτύχαμε να εξασφαλίσουμε τις υπηρεσίες του.»

Τόσο πρόθυμος να μεταφέρει τις αρετές αυτού του νεαρού Έλληνα ήταν ο Νίκολσον, όπως φαίνεται, που ξέχασε να αναφέρει το όνομά του. Ο Ντράμοντ απάντησε «Στην επιστολή σας δεν αναφέρατε το όνομά του: θα μπορούσατε ευγενικά να μου το αναφέρετε;». Αυτή ήταν η αρχή μιας μακράς και επιτυχημένης καριέρας του Θανάση Αγκνίδη ως αξιωματούχου της διεθνούς διπλωματικής σκηνής.

Αλλά γιατί ήταν ο Αγκνίδης «Ακριβώς το είδος του ανθρώπου» ήθελε ο Ντράμοντ;

Για να απαντηθεί αυτό, θα πρέπει να μελετήσουμε την κοσμοαντίληψη του Αγκνίδη και να αναρωτηθούμε σε ποιο ιστορικό πλαίσιο διατυπώθηκαν οι απόψεις του εκεί κοντά στην λήξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου.

Πάντως, μπορούμε να υποθέσουμε ότι οι μοναδικές του γλωσσικές δεξιότητες και η γνώση των θρησκευτικών μειονοτήτων μπορεί να έπαιξαν ρόλο,

Το 1919 ο Γενικός Γραμματέας ΚΤΕ Ερικ Drummond πρόσφερε στον Αγκνίδη μια θέση στο τμήμα μειονοτήτων. Το Τμήμα Μειονοτήτων ήταν επιφορτισμένο με το έργο της αντιμετώπισης της πολιτικά φορτισμένης και περίπλοκης νομικής ρύθμισης του καθεστώτος των εθνικών μειονοτήτων.

Ειδικότερα, στο τμήμα των μειονοτήτων κυριαρχούσαν Σκανδιναβοί αξιωματούχοι, οι οποίοι αγνοούσαν την μενταλιτέ των πληθυσμών των Βαλκανίων και της Μέσης Ανατολής.

Συνεπώς, ο Αγκνίδης ήταν ο ιδανικός υπάλληλος για την ΚΤΕ: διπλωμάτης-δικηγόρος που προέρχεται από μια μικρότερη ευρωπαϊκή χώρα εκτός της Δυτικής και Κεντρικής Ευρώπης.

Μπορούμε να υποθέσουμε με τις γλωσσικές του ικανότητες, το νομικό πτυχίο και τη σύντομη διπλωματική του σταδιοδρομία, είναι εύκολο να καταλάβει κανείς πώς ο Θανάσης Αγκνίδης ήταν από πολλές απόψεις εξαιρετικά κατάλληλος υποψήφιος για τη νεοσύστατη Γραμματεία του ΚΤΕ.

Επίσης βοήθησε και η καταγωγή του από την περιφέρεια, που σήμαινε ότι διέθετε μια μοναδική γνώση καθώς η ΚΤΕ προσπαθούσε να οικοδομήσει την θεσμική ικανότητα και την τεχνογνωσία στο ζήτημα της «διακυβέρνησης» σε μια μετα-οθωμανική Μέση Ανατολή, Μικρά Ασία και Βαλκάνια.

Ωστόσο, αυτό που τον ώθησε προς τη ΚΤΕ ήταν – εκτός τις μοναδικές του γλωσσικές δεξιότητες και την εξοικείωση του με τις θρησκευτικές μειονότητες μέσω των σχολείων που μπορεί να έπαιξαν ρόλο, ώστε ο Αγκνίδης να τοποθετηθεί στο Τμήμα Μειονοτήτων – ήταν επίσης καθοριστικό ότι πίστευε – ή τουλάχιστον ευθυγραμμίστηκε με – τη σωστή (για την εποχή φυσικά) κοσμοαντίληψη και ιδεολογική πεποίθηση του Διαγγέλματος του προέδρου των ΗΠΑ Ουίλσον.

Ήταν αυτές οι πεποιθήσεις και ο «διεθνιστικός εθνικισμός» του που τον έφερε κοντά στον Βενιζέλο και ήταν η βενιζελική του πίστη που τον σημάδεψε ως πολιτικό πρόσωπο.

Εξίσου σημαντικά, ήταν η θρησκευτική του οικουμενικότητα και μουσική του παιδεία και η κοινωνική δικτύωση και κινητικότητα της οικογένειάς του που ενδυνάμωσαν την αυτοπεποίθησή του και διαμόρφωσαν την “γλώσσα” μέσω της οποίας θα διατύπωνε αυτές τις απόψεις προς το τέλος του πολέμου.

Ανατρέχοντας στο ερώτημα πώς ο Αγκνίδης εργάστηκε υπό την Διάσκεψη της Λωζάνης για την ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας και τους πολλαπλούς ρόλους που ήρθε να παίξει, παρατηρούμε την πλήρη συνέργια των προσωπικών του εμπειριών, των ιδεολογικών του πεποιθήσεων, της δικτύωσής του και την πεποιθήσεών του με την επαγγελματική του αποστολή. Ήταν ακριβώς αυτή η συνέργια που τον έκανε τόσο ένα πολύτιμο απόκτημα της Γραμματείας της ΚΤΕ. Αυτό μας κάνει να συνειδητοποιήσουμε ότι τα προσόντα που απαιτούνται από έναν διεθνή δημόσιο υπάλληλο μπορεί και να είναι πολύ διαφορετικά από τα επίσημα τυπικά προσόντα που καθόριζαν την πρόσληψη του «ιδανικού» διπλωμάτη,

Ξεκινώντας από το Τμήμα Μειονοτήτων, ο Αγκνίδης ανέλαβε την διεύθυνση του Τμήματος Αφοπλισμού, πριν καταλήξει στην διεύθυνση του Πολιτικού Τμήματος το 1922.

Και πάλι βασισμένος στις γλωσσικές του δεξιότητες, τις γνώσεις του για τις θρησκευτικές μειονότητες και τον επαγγελματικό συνδυασμό νομικής και διπλωματικής εμπειρίας που ενισχύθηκε από τη θητεία του με το Τμήμα Μειονοτήτων, ο Αγκνίδης είχε επιφορτιστεί με την παρακολούθηση «εθνικών» διαφορών στα Βαλκάνια και τη Μικρά Ασία, ξεκινώντας από την ελληνοβουλγαρική ανταλλαγή πληθυσμών.

Καθώς η γραμματεία απέκτησε το ρόλο της ως μεσολαβητικός παράγοντας στην εφαρμογή της Συνθήκης της Λωζάνης, με την παρακολούθηση της ανταλλαγής πληθυσμών, ο Αγκνίδης έγινε ένας από τους μεσάζοντες της, κινούμενος μεταξύ της Μικτής Επιτροπής που επέβλεπε την ανταλλαγή, διαφόρων προσφυγικών και ανθρωπιστικών οργανώσεων, της Γραμματείας και του συμβουλίου της ΚΤΕ και της ελληνικής και της τουρκικής κυβέρνησης. Ως άτυπος απεσταλμένος της γραμματείας, ο Αγκνίδης βοήθησε στον καθορισμό της παρουσίας της ΚΤΕ στην πολιτική ανταλλαγής πληθυσμών. Επιπλέον, ως ο μόνος Έλληνας εθνικός και «τοπικός» ειδικός της γραμματείας, και έγινε σημαντικός ιμάντας μεταφοράς πληροφοριών προς το συμβούλιο.

Ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο που διατήρησε ο Αγκνίδης αυτά τα χρόνια ήταν η στενότητα προσωπικής επαφής με τον Ελευθέριου Βενιζέλου –ο οποίος επέστρεψε στην ελληνική πολιτική ως επικεφαλής διαπραγματευτής στη Διάσκεψη της Λωζάνης– στη Γραμματεία της ΚΤΕ, διατηρώντας

τον διάλογο ανοιχτό μεταξύ του Έλληνα πολιτικού και του Drummond και ειδικότερα του διευθυντή του Πολιτικού Τμήματος Paul Joseph Mantoux.

Ο Αγκνίδης προέτρεψε το μέλος της διαπραγματευτικής ομάδας του Βενιζέλου στη Λωζάνη, τον κ. Μιχαλακόπουλο, να ταξιδέψει στη Γενεύη για να συζητήσουν το θέμα της εξασφάλισης δανείου από τις Μεγάλες Δυνάμεις για την εγκατάσταση και σίτιση των προσφύγων στην Ελλάδα. Σημειωτέον ότι ο Αγκνίδης αναφέρεται σε ένα συλλογικό «εμείς» –εμείς οι Έλληνες– και άσκησε μια ειλικρινή και άμεση πίεση που δεν θα έκανε ποτέ με τους συναδέλφους του στη γραμματεία, ολοκληρώνοντας την επιστολή με ένα αστεϊσμό σχόλιο: «Υποθέτω, η ελληνική κυβέρνηση δεν επιθυμεί το συγκεκριμένο θέμα του δανείου να είναι επιτυχές.»

Ήταν επίσης καθοριστικός στη διατήρηση ενός άτυπου αθέατου καναλιού μεταξύ του Φρίντινιοφ Νάνσεν – ύπατου αρμοστή για τους πρόσφυγες στην Κοινωνία των Εθνών και αρχιτέκτονα της συμφωνίας αναγκαστικής ανταλλαγής πληθυσμών – και του Βενιζέλου **πριν** και κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων της Λωζάνης. Τον Αγκνίδη είχε ενθαρρύνει ο αναπληρωτής Υπάτος Αρμοστής για τους Πρόσφυγες (και έτσι πιθανότατα έμμεσα από τον ίδιο τον Νάνσεν) και ενημέρωσε τον Βενιζέλο ότι «θα μπορούσε να πετύχει πολλά μέσω [...] άμεσης αλληλογραφίας με τον Νάνσεν, αρκεί αυτό να κρατηθεί μυστικό, διαφορετικά το κύρος του κ. Νάνσεν θα υπονομευόταν με παράλληλες δικές μας απώλειες».

Λίγες μέρες πριν από την έναρξη του συνεδρίου, ο Αγκνίδης κατάφερε να στείλει στον Βενιζέλο το εμπιστευτικό μήνυμα του Νάνσεν:

Οι Τούρκοι εξαρτώνται από τις προτάσεις μου [του Νάνσεν] για την εθελοντική ανταλλαγή πληθυσμών (από την προηγούμενη εκκένωση της Κωνσταντινούπολης από τους Έλληνες), από όλους τους Έλληνες. Φυσικά, εννοώ ότι αυτή η ανταλλαγή είναι υποχρεωτική. Φυσικά οι Τούρκοι επέμεναν στους ισχυρισμούς τους γιατί ήξεραν ότι δεν θα τους δεχόμουν και αν να [...] πίστευαν ότι θα μπορούσαν να πετύχουν πιο εύκολα αυτό που στοχεύουν, αφού έτσι θα διακόπηκαν οι διαπραγματεύσεις και οι Τούρκοι – μετά τη σύναψη ειρήνης – θα στραφούν στις συνήθεις μεθόδους τους, δημιουργώντας πανικό στους χριστιανούς, οι οποίοι δυστυχώς εγκαταλείπουν την περιουσία και τα περιουσιακά τους στοιχεία [φεύγοντας αλλού]. Με αυτόν τον τρόπο οι Τούρκοι αρπάζουν όλη την περιουσία των Χριστιανών. Ενδεχομένως να καταφύγουν και στον εμπρησμό του Πέρα [Κωνσταντινούπολη], όπως έγινε στη Σμύρνη.

Στη συνέχεια, ο Αγκνίδης προχώρησε στην οργάνωση συνάντησης μεταξύ των δύο στη Λωζάνη, διαμηνύοντας ότι ο Νάνσεν θεώρησε ότι το ζήτημα της ανταλλαγής πληθυσμών απαιτείτο να διευθετηθεί στη διάσκεψη.

Αυτοί οι πρώιμοι διακανονισμοί έπαιξαν καθοριστικό ρόλο για να καταλήξει ο Βενιζέλος ότι μια υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμού – ανεξάρτητα από τις πολλές και θλιβερές συνέπειες – ήταν ένα απαραίτητο βήμα για την εδραίωση του ελληνικού εθνικού κράτους και την αποφυγή περαιτέρω συγκρούσεων ή πιθανής αποχώρησης από τις διαπραγματεύσεις του νέου τουρκικού κράτους.

Το έργο του Αγνίδη με την ανταλλαγή πληθυσμών διαποτίστηκε έτσι από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της εκπαίδευσής του και σαφώς από τον βενιζελικό διεθνισμό του. Ωστόσο, έχοντας μεταναστεύσει από μια ολοένα και πιο εχθρική Οθωμανική Αυτοκρατορία μόλις μια δεκαετία περίπου νωρίτερα, η ανταλλαγή πληθυσμών αποδείχτηκε πως ήταν επιπλέον μια βαθιά προσωπική υπόθεση απόλυτης συναισθηματικής εμπλοκής. Δύο παραδείγματα αρκούν για να το αποδείξουν:

Πρώτον, ενώ εργαζόταν για το Πολιτικό Τμήμα της Γραμματείας της ΚΤΕ, ο Αγνίδης βοήθησε στην εξεύρεση επίσημης υποστήριξης για τη μετεγκατάσταση του alma mater (το παλιού σχολείου του), του Κολλεγίου Ανατόλια, από τη Μερζιφούντα κοντά στη Μαύρη Θάλασσα στο Πανόραμα της Θεσσαλονίκης μετά την αναγκαστική ανταλλαγή πληθυσμών.

Ο πρόεδρος του Κολλεγίου Ανατόλια, George E. White, πήγε στη Γενεύη για να ζητήσει τη βοήθεια του πρώην μαθητή και ο Αγνίδης θεώρησε «απόδειξη της αφοσίωσής σου» να βοηθήσει, φέρνοντας πρώτα τον White σε επαφή με τον Βενιζέλο και μετά ζητώντας από τον Βενιζέλο να γράψει μια επιστολή που εγκρίνει το σχέδιό του για μετεγκατάσταση του σχολείου. Ο Βενιζέλος ανταποκρίθηκε, δηλώνοντας ότι αν ο Αγνίδης γνώριζε «τα άτομα που ανέλαβαν αυτό την υπόθεση είναι σοβαρά άτομα, τότε ήταν έτοιμος να δώσω την απαιτούμενη σύσταση».

Ο Αγνίδης συνέταξε την επιστολή εκ μέρους του Βενιζέλου, τονίζοντας ότι έχει προκύψει «εκπαιδευτική κρίση» λόγω των «πρόσφατων καταστροφικών γεγονότων που συνέβησαν στην Εγγύς Ανατολή και της συνακόλουθης εισροής προσφύγων στην Ελλάδα». «Αισθάνομαι σίγουρος», έγραψε ο Αγνίδης ως Βενιζέλος, «ότι όλοι οι συμπατριώτες μου θα καλωσορίσουν κάθε κίνηση που θα οργανωθεί για να προσφέρει βοήθεια σε αυτά τα φτωχά ανθρώπινα θύματα, προκειμένου να εξασφαλίσουν στα παιδιά τους κάποια ευκαιρία να μορφωθούν σωστά και να γίνουν χρήσιμοι πολίτες στη χώρα τους».

Αν και ο Βενιζέλος ζούσε στο Παρίσι εκείνη την εποχή, εξακολουθούσε να είναι ένας από τους πιο σημαντικούς πολιτικούς της Ελλάδας και ο Αγνίδης ήξερε ότι «το θέμα θα μπορούσε να διευθετηθεί με αποστολή μόνο αν μπορούσα να ζητήσω την υποστήριξη του Κρητικού πολιτικού».

«Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία», αναφέρει ο πολιτικός επιστήμονας Ιωάννης Ο. Ιατρίδης, «ότι η υποστήριξη του Βενιζέλου ήταν αποφασιστική για τον White και τους συνεργάτες του, καθώς και για τις αρχές στην Ελλάδα».

Οι μακροχρόνιοι προσωπικοί δεσμοί του Αγνίδη και η αφοσίωσή του στο Κολλέγιο Ανατόλια δημιούργησε έτσι μια συγκεκριμένη και σημαντική υποστήριξη.

Ο Αγνίδης συνέταξε την επιστολή εκ μέρους του Βενιζέλου, τονίζοντας ότι έχει προκύψει «εκπαιδευτική κρίση» λόγω των «πρόσφατων καταστροφικών γεγονότων που συνέβησαν στην Εγγύς Ανατολή και της συνακόλουθης εισροής προσφύγων στην Ελλάδα». «Αισθάνομαι σίγουρος», είχε πει ο Αγνίδης ο Βενιζέλος, «ότι όλοι οι συμπατριώτες μου θα καλωσορίσουν κάθε κίνημα που θα οργανωθεί για να προσφέρει βοήθεια σε αυτά τα φτωχά ανθρώπινα θύματα, προκειμένου να εξασφαλίσουν σε αυτά και στα παιδιά τους κάποια ευκαιρία να λάβουν εκπαίδευση και να γίνουν χρήσιμοι πολίτες στη χώρα τους».

Το δεύτερο παράδειγμα της προσωπικής και συναισθηματικής εμπλοκής στην υπόθεση της μετεγκατάστασης των προσφύγων είναι η ασυνήθιστα συναισθηματικά φορτισμένη επιστολή προς τον Γενικό Γραμματέα Ντράμοντ μακριά από το συνηθισμένο του αποστασιοποιημένο, επαγγελματικό και γραφειοκρατικό ύφος. Ο Ντράμοντ είχε στείλει τον Αγνίδη στην Ελλάδα να καταγράψει τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές επιπτώσεις της ανταλλαγής πληθυσμών.

Για να αποκτήσει ιδίαν γνώση για την κατάσταση, ο Αγνίδης επισκέφτηκε τους προσφυγικούς καταυλισμούς στα περίχωρα της Αθήνας. Έμεινε εντυπωσιασμένος από εκείνους που είχαν ζήσει άνετες ή και εύπορες ζωές στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και τώρα έπρεπε να

«παραιτηθούν για να ζήσουν [...] τέσσερα άτομα σε ένα δωμάτιο και να δουλέψουν σκληρά για να κερδίσουν το καθημερινό τους ψωμί».

Η ελληνορθόδοξη κοινότητα της Ανατολίας, στην οποία ανήκε, είχε ξεριζωθεί με βάνανσο τρόπο.

Ο Αγνίδης έγραφε προς Ντράμοντ, γραμματέα της ΚΤΕ τον Ιούνιο 1924:

Με έχουν επισκεφθεί μεγάλος αριθμός βιομηχάνων, εμπόρων και επαγγελματιών από τη Μικρά Ασία που είναι σήμερα πρόσφυγες Ελλάδα. Η μοίρα αυτών των ανθρώπων, ειδικά αυτών που ανήκουν ελεύθερα επαγγέλματα, είναι πραγματικά λυπηρό. Τα προσόντα τους παραμένουν αχρησιμοποίητες και καθώς οι περισσότεροι από αυτούς τους πρόσφυγες άφησαν την περιουσία τους πίσω στη Μικρά Ασία, ζούνε και θα ζήσουν μια δύσκολη ζωή στην Ελλάδα... Μίλησα με γιατρούς, δικηγόρους, αδιαμφισβήτητων προσόντων και ικανοτήτων, που μου παραπονέθηκαν για τις συνθήκες εγκατάστασής τους. Όπως μου έλεγαν, δεν έχουν πόρους για να ξεκινήσουν μια μικροεπιχείρηση ή να ανοίξουν ένα επαγγελματικό γραφείο δικηγορικό γραφείο ή ιατρείο, Κάτι το οποίο κατά κάποιο τρόπο θα τους είχε βοηθήσει να προσαρμοστούν στη νέα ζωή που τους επιφύλασσε ο πόλεμος.

Αυτά όμως δεν σήμαιναν πως ο Αγνίδης αντιτάχθηκε στην ανταλλαγή πληθυσμών.

Αντιθέτως, ενώ ο Αγκνίδης, λυπήθηκε για την εξαφάνιση της κοινότητας της ομογένειας στην Μ. Ασία και εν μέρει στην Πόλη – μια κοινότητα που γνώριζε τόσο στενά και ήταν κάποτε μέλος της – ωστόσο, αγκάλιασε την ανταλλαγή των πληθυσμών θα σηματοδοτούσε μια νέα αυγή για μια Ελλάδα στο δρόμο της να γίνει σύγχρονο εθνικό δημοκρατικό κράτος σε μια φιλελεύθερη παγκόσμια τάξη πραγμάτων βασισμένη στις αρχές του προέδρου Wilson.

Εκείνη την εποχή, η Ελλάδα προσαρμόζονταν σε ένα νέο δημοκρατικό σύστημα, μεταπηδώντας όχι μόνο από τη μοναρχία στη δημοκρατία, αλλά και, όπως αυτός έγραψε, από την πολιτική των προσωπικοτήτων και τον πελατειακό χαρακτήρα στην κομματική πολιτική των ιδεών και των αρχών.

«Σε αυτή τη ζύμωση ιδεών», έγραψε ο Αγκνίδης, «οι πρόσφυγες παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο.»

Οι δεσμοί του με τον Βενιζέλο και τις διεθνείς ανθρωπιστικές οργανώσεις, η γνώση της ελληνικής και τουρκικής πολιτικής, πολιτιστικής και οικονομικής κατάστασης και των συνθηκών διαβίωσης των προσφύγων, τον έκαναν έναν πολύ αποτελεσματικό διαμεσολαβητή και συλλέκτη πληροφοριών. Αυτό ήταν ένα γεγονός που τόσο ο διευθυντής του Πολιτικού Τμήματος όσο και ο Γενικός Γραμματέας της ΚΤΕ έδωσαν ιδιαίτερη προσοχή και τον εξετίμησαν.

Στην πραγματικότητα, οι πολλοί ρόλοι που ο Αγκνίδης είχε την δυνατότητα να παίξει και ο βαθμός στον οποίο η Γραμματεία της ΚΤΕ εξαρτιόταν από τις γνώσεις του σε «τοπικό» επίπεδο ερμηνεύουν την τεράστια αξία του Αγκνίδη ως διεθνή διπλωμάτη.

Ο τρόπος με τον οποίο εναρμονίστηκαν οι προσωπικές, εθνικές και διεθνικές πεποιθήσεις του Αγκνίδη είναι εντυπωσιακός. Αυτό δεν ήταν τυχαίο, γιατί όταν μελετάμε την επαγγελματική του πορεία από βιογραφική σκοπιά, βλέπουμε ότι εργάστηκε σκληρά για να ευθυγραμμίσει τον διεθνισμό, την πατριωτική του ιδεολογία και τις προσωπικές του φιλοδοξίες. Με την πρόσληψή του, ο Αγκνίδης, ο οποίος μέχρι τότε ήταν Οθωμανός υπήκοος, ζήτησε από τον Έλληνα Υπουργό Εξωτερικών Πολίτη να διευκολύνει την πολιτογράφηση του, υποσχόμενος να **«υπηρετήσει τα συμφέροντα της χώρας μας, η οποία ευτυχώς τώρα βρίσκεται σε απόλυτη αρμονία με τους ευγενείς στόχους που έχει η Κοινωνία των Εθνών».**

Ο διακαής πόθος του Αγκνίδη ήταν να αποκτήσει την ελληνικά υπηκοότητα όπως και να γίνει διπλωμάτης και να καταφέρει να είναι εξίσου προσανατολισμένος στην εκπροσώπηση των συμφερόντων και των δύο πλευρών. Για αυτό και αποκαλούσε τον εαυτό του αμφίβιο υπάλληλο.

Μάλιστα, τα πρώτα τέσσερα-πέντε χρόνια του στη Γραμματεία της ΚΤΕ, εργάστηκε ακούραστα για να αναγνωριστεί ως μέλος της Ελληνικής Υπηρεσίας Εξωτερικών για να έχει το κύρος να εργάζεται αποτελεσματικά μεταξύ της ελληνικής κυβέρνησης και της ΚΤΕ.

Ο δρόμος του Αγνίδη προς τη Γενεύη διαμορφώθηκε από τις αλληλεπιδράσεις των μεγάλων δομικών αλλαγών των δύο πρώτων δεκαετιών του εικοστού αιώνα, την εξαιρετική κινητικότητα του που διευκολύνθηκε από την οικογενειακή, διπλωματική δικτύωσή του, το μέγαλμά του στο περιβάλλον της Οθωμανικής και αυτοκρατορίας και τις πολιτικές του απόψεις και πεποιθήσεις.

Ερευνώντας το έργο του με την ανταλλαγή πληθυσμών, είναι προφανές ότι οι προηγούμενες εμπειρίες, τα προσωπικά του δίκτυα και οι πολιτικές πεποιθήσεις του τον έκαναν πολύ χρήσιμο υπάλληλο για τη Γραμματεία της ΚΤΕ. Σε αντίθεση με την επίσημη απαίτηση για πλήρη αφοσίωση στον οργανισμό, ο Αγνίδης απέδειξε πως μόνον η «εναρμόνιση» των εθνικών συμφερόντων και των συμφερόντων της ΚΤΕ καθώς και η αφοσίωση και στα δύο, ήταν αμφοτέρω ικανά και αναγκαία να τον ισχυροποιήσουν ως διαμεσολαβητή και διεθνή αξιωματούχο.

Είδαμε επίσης πώς ο Αγνίδης ανέλαβε πολλαπλούς ρόλους σε αυτό το έργο, γεγονός που δείχνει ότι, παρόλο που η κατάρρευση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας του άνοιξε τον δρόμο που τον οδήγησε στην Γενεύη, (και ο Drummond και ο Nicolson εκτίμησαν τις μοναδικές του ικανότητες και τη γεωγραφική του προέλευση), ωστόσο η Γραμματεία δεν επηρεάστηκε και παρέμεινε ένας βαθιά δυτικό-κεντρικός θεσμός με λίγη «τοπική» τεχνογνωσία για να αντιμετωπίσει τις συνέπειες ενός μετά-οθωμανικού κόσμου φορτωμένου με συνθήκες μειονοτήτων, εξαναγκαστικές ανταλλαγές πληθυσμών και αυτοκρατορικές ντιρεκτίβες.

Την ίδια αντίφαση ο Αγνίδης την βιώνει σε προσωπικό επίπεδο. Από την μία η μητέρα του Αγνίδη ήταν μια από τους πρόσφυγες που διέφυγαν από την νέα Τουρκική Δημοκρατία και κατέφυγε και έζησε το υπόλοιπο της ζωής της στον Πειραιά χωρίς μάθει ποτέ σωστά ελληνικά. Από την άλλη ο πατέρας του έπρεπε να μείνει στην Κωνσταντινούπολη, ως παράγοντας της Ορθόδοξης κοινότητας ικανός να ασκήσει επιρροή υπέρ της. (Του επετράπη να παραμείνει σύμφωνα με τις ειδικές διατάξεις της Σύμβασης για την Ανταλλαγή των Ελληνοτουρκικών πληθυσμών). Αυτός ο χωρισμός είναι η πρώτη συνειδητοποίηση της σύγκρουσης του φαντασιακού των πεποιθήσεών του με την σκληρή πραγματικότητα – ένα βίωμα ασυμφωνίας της θεωρητικού και εμπειρικού. Γιατί ενώ στο φαντασιακό του Ουίλσονισμός και το ελληνικό εθνικό κράτος είναι απόλυτα συνεπακόλουθα το ένα του άλλου, τις κάθε είδους απώλειες που συνεπάγονται είναι πολύ δύσκολο να τις διαχειριστεί συναισθηματικά.

Ένα δεύτερο παράδειγμα σύγκρουσης πραγματικού και φαντασιακού είναι το πως χειρίζεται τον τόπο γέννησης του:

Στην αίτηση εγγραφής του στη Σορβόνη αναφέρει ότι γεννήθηκε στη Νίγη, τα χαρτιά που συμπλήρωσε όταν μπήκε στη ΚΤΕ, αναφέρουν ότι γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη. Όταν μια ελβετική εφημερίδα το 1969 του πήρε συνέντευξη για τα ογδοηκοστά του γενέθλια, είπε:

« είμαι γεννημένος στην Ελλάδα, στη Νίγη, σε υψόμετρο 1300 μέτρων».

Ο ογδοντάχρονος Αγνίδης είχε τακτοποιήσει στο μυαλό με τέτοιο τρόπο τις διάφορες φάσεις της ζωής του που η στερεή ελληνικότητά του έχει απορροφήσει το οθωμανικό του παρελθόν.

Το 1932 ήταν γραμματέας της Διάσκεψης για τον Αφοπλισμό. Το 1936, στα πλαίσια της Κ. τ. Ε. ο Αγνίδης οργάνωσε την συνδιάσκεψη του Montreux που επανεξέτασε το Διεθνές καθεστώς των Στενών των Δαρδανελλίων, το ίδιο έτος διοργάνωσε την Συνδιάσκεψη του Lyons με θέμα την καταδίκη της πειρατείας στο Αιγαίο, θέμα που στρεφόταν εμμέσως κατά της Ιταλίας του Μουσσολίνι.

Κατά την διάρκεια του πολέμου, το 1942, διορίστηκε από την εξόριστη κυβέρνηση Τσουδερού στο Κάιρο, μόνιμος υφυπουργός Εξωτερικών και λίγο αργότερα στην κρίσιμη περίοδο 1942-1947 ήταν πρεσβευτής της Ελλάδας στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Ο Θανάσης Αγνίδης ορίστηκε επικεφαλής της ελληνικής αντιπροσωπείας στον ΟΗΕ. Το 1947 ορίστηκε μέλος του φροντιστηρίου του Διεθνούς Δικαίου της Χάγης, ενώ επί 17 συναπτά έτη διατέλεσε πρόεδρος δύο επιτροπών του Ο. Η. Ε.

Απεβίωσε στη Γενεύη το 1984, σε ηλικία 95 ετών.

Πέτρος Πετρίδης (1892-1977)

<https://ellhnwmikrasia.wordpress.com/moysikh/klassikh-mousikh-ellhnwn-mikrasiatwn-sunthetwn/petros-petridis-1892-1977-2/>

Γεννήθηκε στη Νίγη της Καπαδοκίας το 1892. Ήταν διακεκριμένος μαέστρος, συνθέτης και Ακαδημαϊκός. Φοίτησε στην Κωνσταντινούπολη στο Ζωγράφειο Γυμνάσιο και στο Αμερικάνικο Ροβέρτειο Κολλέγιο. Παρέμεινε στην πόλη από το 1899 ως το 1911. Στο σχολικό μάθημα γνώρισε τους μεγάλους συνθέτες της Ευρώπης και διδάχτηκε μουσική κάνοντας ιδιαίτερα μαθήματα.

Τον Οκτώβρη του 1911 πήγε στο Παρίσι να σπουδάσει Νομική, την οποία εγκατέλειψε το '12 όταν επέστρεψε στην Ελλάδα να πολεμήσει εθελοντικά στους Βαλκανικούς Πολέμους. Η καταστροφή αξιών και ηθών που ακολούθησε τον έκανε να νιώσει απελευθερωμένος από κοινωνικά πρότυπα που κατά τη γνώμη του δεν είχε επιλέξει. Απέκτησε την Ελληνική υπηκοότητα όταν συμμετείχε στην πολιορκία των Ιωαννίνων.

Μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο επιστρέφει στη Γαλλία (1913), για να συνεχίσει τις σπουδές του στο Παρίσι. Μετά την γνωριμία του με τα έργα του Βάγκνερ, αφήνει τις άλλες σπουδές και ασχολείται πλέον με τη μουσική. Βιοπορίζεται δουλεύοντας ως αρθρογράφος σε μουσικές και μή εκδόσεις (Musical Times του Λονδίνου, ελληνόφωνη εφημερίδα Εσπερία του Λονδίνου, Christian Science Monitor της Βοστώνης). Είχε την ικανότητα να γράφει σε ελληνικές και ξένες εφημερίδες,

ως γνώστης Αρχαίων και Νέων Ελληνικών, αλλά και της Αγγλικής, της Γερμανικής, της Τουρκικής και της Λατινικής γλώσσας.

Επίσης, υπήρξε προϊστάμενος του γραφείου πληροφοριών της Ελληνικής Πρεσβείας του Λονδίνου. Την ίδια περίπου περίοδο δίδαξε ελληνική λαογραφία και μουσική στο King's College του πανεπιστημίου του Λονδίνου. Το διάστημα 1919- 1921 ήταν λέκτορας στο ίδρυμα νεοελληνικών σπουδών του Ουμπέρτ Περνώ στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης, όπου παρέδωσε μαθήματα περί νεοελληνικής γλώσσας και φιλολογίας.

Οι μουσικές σπουδές του δεν έγιναν σε κάποια μουσική σχολή, αλλά ήταν ιδιαίτερα μαθήματα με τους Αλμπέρ Βολφ, Φλορόν Σμπ και Αλμπέρ Ρουσέλ, όπως επίσης και ένα αυστηρό πρόγραμμα αυτοδιδασκαλίας που επέβαλε ο ίδιος ο συνθέτης στον εαυτό του.

Εγκαταστάθηκε οριστικά στην Αθήνα το 1922, διατηρώντας συχνή επαφή με το Παρίσι. Απέσπασε σημαντικές διακρίσεις το 1958 (αντεπιστέλλον μέλος της Γαλλικής Ακαδημίας Καλών Τεχνών, ως διάδοχος του Σιμπέλιους) και το 1959 (μέλος της Ακαδημίας Αθηνών). Διετέλεσε μέλος πολλών Ευρωπαϊκών Φεστιβάλ και διεθνών μουσικών συνεδρίων και διαγωνισμών. Τιμήθηκε από διάσημους Γάλλους μουσικοκριτικούς του Μεσοπολέμου, όπως τον Πруνιέρ – διευθυντή της Ρεβύ Μυζικάλ, τον Φελίξ Μαρτύ, τον Ρενέ Ντυμενίλ, τον Μπορίς Σλοζέρ κ.ά. Επιπλέον διακρίθηκε ως μουσικοκριτικός, συνεργαζόμενος με τις εφημερίδες Πρωία, Καθημερινή, Ελεύθερο Βήμα, Βήμα.

Ένας άνθρωπος που με το έργο του και τα ιδεώδη του τον ενέπνευσε ήταν ο Καλομοίρης. Κατά τη γνώμη του Πετρίδη ο Καλομοίρης δημιούργησε αληθινά Ελληνική μουσική και βασίστηκε στην νεότερη επιστήμη της σύνθεσης. Τα καλλιτεχνικά, αλλά και τα γενικότερα ιδανικά Πετρίδη είναι παρόμοια με του Καλομοίρη. Απεχθάνεται επίσης την Ιταλικής προέλευσης μουσική (οπερέττες και καντσονέττες) που αρέσουν ως τότε στους Αθηναίους. Πρότυπα και επιρροές για την τεχνοτροπία του ήταν η Βυζαντινή μουσική, η αντίστιξη του Μπαχ, η τροπικότητα του Ντεμπυσσύ αλλά όχι ο ιμπρεσιονισμός του, όπως κι εκείνη του Ρίμσκυ Κόρσακοφ και του Μουσσόργκσκυ. Να σημειωθεί ότι αρκετοί έχουν επιφυλάξεις για το αν πρέπει να καταταχτεί ο εν λόγω συνθέτης στην Εθνική Σχολή. Προκαλεί έκπληξη μια τέτοια επιφύλαξη, γιατί οι Βυζαντινοί Ήχοι, τα κλέφτικα μοτίβα, οι ανατολίτικοι ρυθμοί και κλίμακες, οι αρχαίοι τρόποι και ο συνεπακόλουθος πολυτροπισμός – στα οποία βασίστηκε η τεχνοτροπία του Πετρίδη – δείχνουν να είναι όλα Ελληνικά στοιχεία.

Έγινε γνωστός ως συνθέτης το 1917 με τα τραγούδια Αχτίδα, Νανούρισμα (στίχοι Βαλαωρίτη), Η νεράιδα, Ο τρύγος (δημοτικό), Λήθη (στίχοι Μαβίλη), κ.ά. Μετά το 1921 δημιούργησε τα σπουδαιότερα έργα του, εκ των οποίων πολλά παρουσιάστηκαν στο Παρίσι. Τέτοια είναι: η Εισαγωγή σε 3 Ελληνικά Θέματα, Το Πανηγύρι (σε τρία μέρη, ένα εκ των οποίων είναι οι Κλέφτικοι Χοροί), η Σονάτα για φλάουτο και πιάνο, η Kammer-symphonie (συμφωνία δωματίου), η Σονάτα για τσέλλο και πιάνο (να σημειωθεί ότι τα τρία τελευταία αργότερα αποκυρήχτηκαν), ο κύκλος τραγουδιών Θρύλος της Αγάπης (στίχοι Πορφύρα), η Ελληνική Σουίτα.

Μας άφησε συνθέσεις σε κάθε είδος μουσικής. Διαμόρφωσε ένα εξαιρετικά ομοιογενές ύφος, βασισμένο – πέραν των στοιχείων που προαναφέρθηκαν – στην αντίστιξη και την πολυτροπικότητα. Κυριαρχούν οι “δίδιμοι” αρχαίοι ελληνικοί τρόποι Δώριος – Υποδώριος.

Αξίζει να παρακολουθήσει κανείς την πρώτη του συμφωνία (με τίτλο Ελληνική) σε τέσσερα μέρη:

<https://www.youtube.com/watch?v=gzfV-C4Zk4U&t=3s>

ΑΡΙΘ. 421 335

Αρ. 85

τὸ εἶς τῶν ἑξαετηρικῶν Β. Ύκουραγιτον
τῶν Κησίων Α. Ἀγνίτου

Τμηματάρχῃ "Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ διοβῶλω, εὐνημμένος,
αἰτησὶν τοῦ κατὰ τῆ Κοινωνίᾳ τῶν ἑνῶν Τμηματάρχου αἰ τῆσεως
Κηρίου Α. Ἀγνίτου, νὰ παρακαλέσω εἰς τὸ Β. Ύκουραγιτον ὅπως εὐ-
μεροδοῦμενον, διατάξῃ ὅτι δεῖ ἵνα χορηγηθῇ τῇ κ. Ἀγνίτη, κωλο-
μένῳ ἀολύτως, λόγῳ τῆς ἰδιότητος αὐτοῦ, νὰ κατέλθῃ εἰς Ἑλλάδα,
ἢ αἰτουμένη εἰς ἀόριστον ἀναβολὴ κατὰ τῆσεως. Ἡ ἀναβολὴ αὕτη καὶ
σχόλιον εἶνε νὰ χορηγηθῇ, καθόσον ὁ κ. Ἀγνίτης, γνωστὸς εἰς τὰ
πατριωτικώτατα αὐτοῦ αἰσθήματα, ἐξαιρέτου παρέχει πάντοτε ἡμῖν
ὕπηρεσίᾳ λόγῳ τῆς κατὰ τῆ Κοινωνίᾳ τῶν ἑνῶν σπουδαιότητος
θέσεώς του καὶ τῶν γενικῶν συμπαθειῶν ὧν ἀπολαβεῖ κατὰ τῆ Διε-
νεῖ Κόσμῳ.

Κ α ρ α ε ι θ ἔ ο τ α τ ο ς .

2, Lauderdale House, Lauderdale Road,
Maida Vale, LONDON, W. 2.

Πη 9/22 Σεπτεμβρίου, 19

Ἰαξιότιμε Κύριε Ἰγκουρή,

Προσκληθεὶς ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Πραγματικῆς τοῦ
Πραξείου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἰθνηῶν Sir Eric Drummond ἔσχον
σήμερον μακρὰν συνάντησιν μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπεφασίσθη
πὺ τῆς συναρχαίας μου μετὰ τοῦ κ. Κόλμπαν, διευθυντοῦ τοῦ
Τμήματος τῶν Κειρονογητιῶν. Ἐπαχθὴν πενταετῆς συμβόλαιον.
Πρὸ τοῦ πέλου τῆς συναντήσεως ὁ Sir Eric Drummond ἐπέφρασε
τὴν χερὶν του καὶ ἀνακερδομένοσ εἰς τὸ τυπικὸν ὄλωσ ἤτημα τῆς
ἀποκρίσεως ὑπ' ἐμοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Πραγματικῆς μου εἶπεν πὺ
ἑστῆς πὺ ὁποῦα, ἐπιτρέψατέ μοι ν' ἀνακέρω αὐτολεξεί : " I am sure
Mr. Venizelos or Mr. Politis are keen that Greece should be
adequately represented and that they will easily grant you the
Greek citizenship which - so far as I am concerned - is only
a question of formality."

Ἰἀνεπερὶ βεβήκως εἶπὲ τὸν Sir Eric Drummond τὴν πρὸς
ἐμὲ δοθεῖσαν διαβεβήκωσιν ὅτι θέλετε ἐξοκαλῶν τῆς τυχὸν
πυρουσισθησομένης δυσκολίας σχετικῶσ μετὰ τὴν πολιτογράφειν μου.

Ἰἀρῆτομοι λοιπὸν τῆς εὐκαιρίας τῆς τυτῆς κύριε
Ἰγκουρή ὅπως σῆς εὐχαριστήσω διὰ τὴν πρωτοβουλίαν, ἣν ἐπέλαβε
προτείναντιέσ με εἶν τὴν ὑπηρεσίαν τυτῆν. Ἰποτῆ βεβήκωσ ὅτι πὺ
πρίξω τὸ κατὰ δύναμιν διὰ νῆ σπῶ ἀντιβείσ τῆς ἐμπιστοσύνης
ὑμῶν ἐξυπηρετῶν, ἐν τῶ κύκλῳ τῆς δράσεώς μου, πὺ ἰδεκῶ τῆς
πατρίδος μῆς, ὅτινα εὐτυχῶσ εὐρίσκοντι καὶ ἐν πλήρει ἰαρμονίῃ
μετὰ τὸν εὐγενῆ σκοπὸν ὃν ἰεπιδιώκει ἡ Κοινωνία τῶν Ἰθνηῶν.

Ἰδελπιστῶν ὅτι θέλετε διατρέξῆ τὴν εἰ δυνατὸν ταχεῖαν
διεξαγωγήν τῶν δικτυπώσεων τῆς πολιτογραφησεώς μου,
διατέλω μετ' εὐγνωμοσύνης.

Ἰτιμέτεροσ

Α. Π. Κύριον Ν. Πολίτην

κτλ. κτλ. κτλ.

Π Α Ρ Ι Σ Ι Ο Υ Σ

Γενεύη, 7 'Ιανουαρίου 1938

Θέλε Κύριε Πρεσβευτά,

Ως εύχαριστώ θερμῶς διὰ τὴν ἀπὸ 17ης Δεκεμβρίου 1937 ἐπιστολὴν ἡμῶν δι' ἧς ἔσχετε τὴν εὐγενῆ καλωσῶν νὰ μοὶ ἐπιδώσετε μὲ σχετικὸν ἔγγραφο τοῦ Ἰπουργείου Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος τὸ δέπλωμα καὶ τὰ διάσημα τοῦ Μεγαλοσταύρου τοῦ Τάγματος τοῦ Νεβλου, ἕτινα ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου ηὐδόκησε νὰ μοὶ ἀπονήμη.

Περὶ τὸν νὰ βεβαιώσω τὴν ἡμετέραν ἔξοχότητα ὅτι ἡ χειρονομία αὕτη τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς ὁμωνύμου Κυβερνήσεως, ὡς ἐπίσης καὶ τὰ φιλικὰ ἡμῶν συγκαρητήρια, μὲ συνεκίνησαν βαθύτατα. Δυστυχῶς συμφώνως πρὸς τὴν δευτέραν παράγραφον τοῦ 1ου ἄρθρου τοῦ Καταστατικοῦ τοῦ προσωπικοῦ τῆς Γενικῆς Γραμματείας τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν, μοὶ ἀπαγορεύεται ρητῶς ἡ ἀποδοχὴ παρασήμων.

Δι' ὅ καὶ λαμβάνω τὸ θάρρος νὰ ἐπιστρέψω ἡμῖν τὰ τε διάσημα τοῦ Μεγαλοσταύρου τοῦ Τάγματος τοῦ Νεβλου ὡς καὶ τὴν ἀπόδειξιν παραλαβῆς καὶ τὸ σχετικὸν ἔγγραφο τοῦ Ἰπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν.

Ἀράττομαι τῆς εὐκαιρίας νὰ ἐπισυνάψω ὡς καὶ ἄντιγραφον ἐπιστολῆς ἣν ἐν καιρῷ ἀπηύθυνον εἰς τὸν Γ. Ε. συνάδελφόν σας Chamsi Pacha, Ἄρχηγόν τῆς Αἰγυπτιακῆς παρά τῆ Κοινωνία τῶν Ἑθνῶν Ἀντιπροσωπείας.

Δεχθῆτε παρακαλῶ, ^{φίλ.} Κύριε Πρεσβευτά, τὴν διαβεβαίωσιν τῶν λίαν φιλικῶν μου αἰσθημάτων,

Μετ' ἐξαιρετικῆς ὑπολήψεως,

Θ. Ἀγνίδης

Πρὸς τὴν Α. Ἐ.
Κύριον Σ. Πολυχρονιάδην
Πληρεξούσιον Πρέβυν
Ἀρχηγόν τῆς Ἑλληνικῆς
παρά τῆ Κοινωνία τῶν Ἑθνῶν
Ἀντιπροσωπείας.
ΕΝΤΑΥΘΑ